

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัย ตามลำดับต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตร และด้านสื่อการเรียนการสอน ตามลำดับ
2. การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมไม่แตกต่างกัน
3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย สามารถสรุปได้ดังนี้
 - 3.1 ด้านหลักสูตร คือ ควรจัดระบบการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรโดยจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของนักศึกษามากกว่าเดิม และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร
 - 3.2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ ควรจัดให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงแก่นักศึกษาทุกระดับ และควรจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนและการแนะแนวที่เป็นรูปธรรมติดตามผลได้
 - 3.3 ด้านสื่อการเรียน การสอน คือ ควรส่งเสริมโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อสังคมแห่งการเรียนรู้ ควรจัดทำคู่มือ ตำรา เอกสาร เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสื่อการสอน

3.4 ด้านการวัดและประเมินผล คือ ควรจัดให้ครูได้รับการอบรมวิธีการวัดผล ประเมินผล และการประเมินตามสภาพจริง ควรจัดให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพิจารณา วิธีการวัดผล ประเมินผล และควรส่งเสริมให้ครูและนักศึกษาร่วมกันออกแบบการวัดและ ประเมินผล

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ทำให้มีประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การอภิปรายผล คือ

1. การปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย พบว่า ครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนมีปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวม อยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านดังนี้

1.1 ด้านหลักสูตร พบว่า ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีปัญหาด้านหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ครูศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยทุกประเภทได้ผ่านกระบวนการพัฒนานุเคราะห์ โดยการฝึกอบรม หลักเกณฑ์การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนในเรื่องอื่น ๆ ได้ยกเว้นปัญหาการไม่มี วุฒิต่างการศึกษาและไม่ถนัดในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษโดยตรง จึงทำให้มีปัญหาการพบกลุ่มในรายวิชาดังกล่าว สอดคล้องกับ กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน (2551 : 40) ศึกษาการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2548 พบว่า หมวดวิชาภาษาอังกฤษและหมวดวิชา วิทยาศาสตร์เป็นปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้อง กับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547 : 260) พบว่า โรงเรียนประมาณร้อยละ 44 ประสบ ปัญหาครูไม่พอขาดแคลนครูในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ครูบางส่วน ไม่ปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการสอนหรืออำพฤติกกรรมการสอนแนวปฏิรูปการศึกษา

1.2 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย มีปัญหาด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า แม้สถานศึกษาจะมีการฝึกอบรมหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้แก่ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย แต่มีการเปลี่ยนแปลงครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยบ่อย สาเหตุจากครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่มีความมั่นใจในอาชีพ

จึงมีการลาออกเมื่อมีงานใหม่ที่มั่นคงกว่าส่งผลให้เกิดปัญหาเพราะไม่อาจฝึกอบรมครูที่เข้ามาแทนได้ในทันที วิเศษฐ์ มีบุญ (2552 : 106) นอกจากนี้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 ข : 99) กล่าวว่า ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีภาระงานอื่น เช่น เป็นเจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่พัสดุ เจ้าหน้าที่ IT เป็นผู้ส่งเสริมการจัดการศึกษาอาชีพ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการพิเศษอื่น ๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่ที่ครูรับผิดชอบดูแล งานวิจัยของ กัญญา โสมคำ (2550 : 75) ศึกษาปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาของนักศึกษา คือ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการทำโครงการ และขาดผู้แนะนำและให้คำปรึกษา แม้จะมีการอบรมครูในการจัดทำโครงการ ครูยังมีความเข้าใจในการจัดทำโครงการน้อย การชี้แจงนักศึกษาจึงไม่ชัดเจน และสอดคล้องกับ สำนักพัฒนาวิชาการและมาตรฐานการศึกษานอกโรงเรียน (2546 : 59 – 63) ที่ได้ติดตามการดำเนินงานการใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า การทำโครงการค่อนข้างมีปัญหามาก ตั้งแต่การเลือกชื่อเรื่อง การวางแผนการทำโครงการ หรือการเขียนโครงการ การบันทึกผลการปฏิบัติงานซึ่งมีบันทึกอยู่บ้างแต่ไม่ชัดเจนพอที่จะสะท้อนให้เห็นกระบวนการทำงาน โดยครูไม่สามารถให้คำแนะนำแก่นักศึกษา

1.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะว่า ส่วนราชการสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถเป็นผู้ผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน แต่ในทางปฏิบัติการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ยังดำเนินการได้ไม่มาก เนื่องจากการกระจายโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ยังไม่ครบถ้วน สอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 111) พบว่า สื่อการเรียนการสอนที่ได้รับจากส่วนกลางมีไม่เพียงพอและไม่ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา สื่อส่วนใหญ่เป็นสื่อเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ขาดสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาหลัก นอกจากนี้การจัดหาสื่อที่มีเนื้อหาไม่ตรงกับโครงสร้างของหลักสูตรส่งผลต่อการสอบปลายภาคเรียนของนักศึกษา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2554 : 65) ได้ศึกษาทัศนคติของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลที่มีต่อทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน มีปัญหาอุปสรรค

คือ ขาดสื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ขาดแคลนตำราเรียนแบบสำเร็จรูป มีข้อเสนอแนะว่าควรมีเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่ช่วยในการเรียนการสอนให้มากขึ้นและมีความทันสมัย

1.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีปัญหาด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะว่าครูการศึกษานอกโรงเรียนแม้ตระหนักดีว่า เนื้อหาของหมวดวิชาแต่ละหมวดนั้นมีรายละเอียดมาก แต่นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ใหญ่ ที่ต้องประกอบอาชีพและเลี้ยงดูครอบครัว ทำให้มีเวลาน้อยไม่สามารถศึกษาค้นคว้าเนื้อหารายละเอียดทั้งหมดของแต่ละหมวดวิชาได้ครบ จึงเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้เฉพาะเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ส่วนเนื้อหาที่เหลือมอบหมายให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเอง กัญญา โสมคำ (2550 : 75) ดังนั้นข้อสอบของแต่ละหมวดวิชาที่ออกโดยสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือออกข้อสอบครอบคลุมเนื้อหาสาระทั้งหมด จึงไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่ครูและนักศึกษาร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเศษฐ์ มีบุญ (2551 : 101) ศึกษาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในพื้นที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง พบว่า ปัญหาเนื้อหาแต่ละวิชาที่จะจัดให้กับนักศึกษามีมากเกินไป ระยะเวลาเรียนสั้น เนื้อหาไม่เหมาะสมกับนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ใหญ่ ไม่ตรงกับความต้องการและไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น ทำให้เรียนได้ไม่ครบตามหลักสูตร ควรปรับให้มีความเหมาะสมกับนักศึกษาและสภาพท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่มีสิทธิออกข้อสอบ จึงวัดผลผู้เรียนได้ไม่ครบทุกด้านต้องเพิ่มความหลากหลายในการวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรา วิเศษ (2552 : 91) ศึกษาปัญหาในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญและความต้องการในการรับบริการของนักศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีปัญหาด้านการวัดผลประเมินผล คือ ข้อสอบแบบวัดไม่ตรงกับเนื้อหาที่เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา สิงขรรัตน์ (2550 : 83) ได้ศึกษาปัญหาของครูประจำกลุ่มในการใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 หมวดวิชาภาษาอังกฤษ ในเขตภาคกลาง พบว่า ปัญหาด้านการวัดประเมินผลการเรียน คือ ครูประจำกลุ่มไม่มีส่วนร่วมในการสร้างแบบทดสอบปลายภาคด้วยตนเอง ขาดแคลนเครื่องมือที่มีคุณภาพ สำหรับวัดผลประเมินผล และขาดความร่วมมือในการประเมินผลจากเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

2. เปรียบเทียบการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย จำแนกตามสถานภาพ พบว่า บุคลากรสถานศึกษาที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย โดยรวม ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชำนาญ วันแก้ว (2552 : 67) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 148 คน พบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการประสานงาน ด้านการรายงาน ด้านการงบประมาณมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

3. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ คณะกรรมการสถานศึกษา และครูประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านหลักสูตร พบว่า ควรจัดระบบการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง มากที่สุด รองลงมาคือ ควรมีการปรับปรุงหลักสูตร โดยจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของนักศึกษามากกว่าเดิม และน้อยที่สุด คือ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร 2) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า ควรจัดให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงแก่นักศึกษาทุกระดับมากที่สุด และน้อยที่สุด คือ ควรจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และการแนะนำที่เป็นรูปธรรมติดตามผลได้ 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า ควรส่งเสริมโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อสังคมแห่งการเรียนรู้ รองลงมาคือ ควรจัดทำคู่มือ ตำรา เอกสาร เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และน้อยที่สุด คือ ควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ควรจัดให้ครูได้รับการอบรมวิธีการวัดผล ประเมินผล และการประเมินตามสภาพจริงมากที่สุด รองลงมาคือ ควรจัดให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาวิธีการวัดผล ประเมินผล และน้อยที่สุด คือ ควรส่งเสริมให้ครูและนักศึกษาร่วมกันออกแบบการวัดและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอาคารสถานที่ให้เป็นแหล่งวิทยากร สื่อ สิ่งพิมพ์ วิดีโอ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตที่ทันสมัย ครบถ้วน เพียงพอ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้บริการแก่ประชาชน

1.2 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตจังหวัดหนองคาย ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านการจัดกิจกรรมการศึกษาหลักสูตรพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส จัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เพียงพอ และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับกลุ่มบุคคลอื่น ๆ เช่น นักศึกษา ตัวแทนชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย สามารถนำไปแก้ปัญหาได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พัฒนาการดำเนินงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่เน้นการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความต้องการและสภาพปัญหาของผู้เรียน